

DEN HAAG
BERLIJN
ZWEDEN

DEN HAAG BERLIJN ZWEDEN laat je de jaren-80 beleven, met de krakers en de kraakpanden, de protestacties tegen kernenergie, de koningin, de Paus, en met de New-Wave; de bandjes, de muziek, de chaotische concerten.

DEN HAAG BERLIJN ZWEDEN voert je van het verloederde Den Haag, via de stadsjungle van het gespleten Berlijn naar een besneeuwd Zweden.

DEN HAAG BERLIJN ZWEDEN laat je kennismaken met de chique en de junks van West-Berlijn, met Marxisten en alcoholisten in Den Haag, Zweedse houthakkers en Punk Vamps, met Paus Johannes Paulus II en de Binnenlandse Veiligheidsdienst, de RAF en RaRa.

Maar vooral leer je de onverschrokken Keet en de onverstoorbare Mike kennen, die een altijd weifelende Hank tonen hoe je in de No-Future jaren-80 van Lubbers en Janmaat, begeleid door de muziek van Iggy Pop, de Gang Of Four en andere New-Wave bands er het beste van maakt.

Art Zaaijer

DEN HAAG
BERLIJN
ZWEDEN

Roman
Uitgeverij Grenstijd
Amsterdam
2024

© 2022 Art Zaaijer
Uitgeverij Grenstijd, Amsterdam 2024
i.s.m. Uitgeverij Brave New Books
Omslagontwerp: Art Zaaijer
Foto omslag: Art Zaaijer

ISBN: 9789465016443

www.grenstijd.nl
info@grenstijd.nl
art@zaaijer.nl

Alle rechten voorbehouden.

Inhoud

deel 1	Den Haag	de kraak	blz. 7
deel 2	Berlijn	de vakantie	blz. 49
deel 3	Den Haag	de actie	blz. 117
deel 4	Zweden	de tour	blz. 203
De muziek in Den Haag Berlijn Zweden			blz. 255

deel 1

DEN HAAG

de kraak

Wat een pand.

Mike laat hem binnen. In het halletje ruikt het naar eten. Hank stapt over een stapeltje oude kranten heen. ‘Jullie hebben een abonnement,’ zegt hij, ‘en op die keurige krant nog wel.’

‘Ja,’ zegt Mike, ‘en die hoopt zich hier op.’

Een huisgenoot van Mike komt de trap af.

‘Dit is Hank,’ zegt Mike.

‘Hank,’ herhaalt ze neutraal, ‘hallo. Ik ben Keet.’

Vaak herhalen mensen zijn naam vragend als hij zich voorstelt. De lolbroeken informeren of de ambtenaar van de burgerlijke stand destijds een schrijffout heeft gemaakt.

‘Dus jij bent de zanger,’ zegt ze.

Keet is nog niet mee geweest naar een optreden. Ze kijkt hem aan, haar ogen lijken zwart, zwarte irissen bestaan niet. Ze blijft hem aankijken, hij kijkt naar Mike. Mike gaat langs Keet de trap op, naar zijn kamer.

Vanaf de vensterbank in de erker overziet Hank de drie straten die voor het kraakpand samenkomen. Het begint donker te worden. Mike hangt onderuitgezakt in zijn bureaustoel; zo’n echte directeursstoel, van zwart leer, met een hoge rugleuning en een verchromde poot op

wieltjes, van het grofvuil. Het eikenhouten bureau komt daar ook vandaan. Hij heeft de bureaulamp nog niet aan gedaan. Met een klik klapt Mike zijn Zippo open. In de schemer flakkert de vlam van de aansteker, de tabak van zijn sjekkie gloeit op.

‘Biertje?’ Zonder Hanks antwoord af te wachten, komt hij overeind en draait in zijn stoel met een vloeiende beweging naar de koelkast tegen de muur achter hem. Zijn lange lijf buigt zich voorover. Hij trekt de deur open. Het lampje in de koelkast beschijnt een pak melk, een kuipje Bona en twee kratten bier.

Mike heeft altijd bier op voorraad, en Pita, het hondenvoer voor God, een zwarte Herder. De voordeelzakken Pita van vijftwintig kilo slaat hij op in de kofferbak van zijn auto. God ligt in de hondenmand naast de koelkast. Op afstand ziet God er gevaarlijk uit, van dichtbij verraadt z’n onnozele hondenblik dat hij geen vlieg kwaad zal doen.

Hank neemt een slok. Recht onder hem staat Mikes cabrio geparkeerd, met twee wielen op de stoep. De donkerblauwe Chevrolet Impala is de mooiste auto die hij ooit heeft gezien. Mike moet wel half op de stoep parkeren, de Chevrolet is al gauw een halve meter breder dan een Europese middenklasser. Hiervoor had Mike een rode Jaguar.

Hank neemt nog een slok. De Ieplaan ligt er verlaten bij. In de schemering is de ellendige staat van de middenberm niet meer zichtbaar. De voorraad Pita wordt door God in hondenstront omgezet die in de berm terecht komt. De productie van God is groter dan het incassersvermogen van het gras, de ooit groene middenberm is in een grauw drollenveldje veranderd.

Keet komt binnen. ‘Heb je nog een biertje voor een eenzame ex?’

‘Altijd schat,’ grijnst Mike, ‘je weet de weg.’

Keet pakt een biertje uit de koelkast. Met de onderkant van haar aansteker wipt ze de kroonkurk van het flesje. Ze neemt een slok en bestudeert de LP's in de stellingkast tegen de muur achter het bureau. Haar vingers glijden langs de hoezen, houden halt en trekken een album tevoorschijn. Ze legt de plaat op de draaitafel en laat de naald bij het eerste nummer landen. 'I Go To Sleep' zingen de Pretenders. Mee-neuriënd met het intro loopt ze om Mikes bureau heen en gaat op zijn bed zitten; een slaapzak op een losse matras, naast Gods mand, op de grond. Ze neemt nog een slok. Met dat half lange, zwarte haar heeft ze wel iets van Chrissie Hynde.

'Dus je woont in Rotterdam,' zegt Keet.
'Ja, om-niet, in een appartementje van een galerijflat. Het is een heel sympathiek flatje; vier verdiepingen, vlak na de oorlog gebouwd, aan de rand van het centrum. Ze willen het slopen.'
Hij verhuisde naar Rotterdam toen de stad een lichtpuntje vormde in de eeuwig durende crisis. Het optimisme dat eind jaren zeventig zonder duidelijke oorzaak in Rotterdam opflakkerde, maakte de stad voor even tot het centrum van alternatief Nederland. De flat in de Havenstraat vormt nog steeds een verzamelplaats van allerlei dromers, ook al is de stemming van vervlogen hoop en berusting, van 'No Future' uiteindelijk ook over de Maasstad neergedaald.
De flatbewoners laten zich niet uit het veld slaan door de tijdgeest. Hier geen sombere steuntrekkers of ambitieuze studenten, maar dansers uit verre landen die het experimentele balletgezelschap van verderop in de straat komen versterken, stagiaires van de nieuwe architectenbureaus in de stad, en muzikanten die met

New Wave-bandjes repeteren in
gekraakte havengebouwen.

Ze voerden actie voor het behoud van dit voorbeeld van geslaagde wederopbouwarchitectuur. Pauline Broekema van het 8 uur Journaal kwam langs en deed verslag van het verlies van cultureel erfgoed dat hier dreigde. De opnames in Hanks appartementje waren afgerond. Pauline liep de galerij al af, de cameraman stond op het punt zijn statief in te klappen, Hank kreeg een ingeving.

‘Laat je camera nog even staan,’ zei hij, en wees op de opblaaswereldbol, die boven de tafel aan een touwtje hing. Hij pakte een lege verhuisdoos en een schaar, zette de doos opengeklapt onder de wereldbol en stelde zich op naast de tafel, met de schaar in de aanslag.

De cameraman begreep hem, keek door de zoeker en stelde scherp. ‘Loopt.’

Hank knipte het touwtje door.

In stilte daalde de wereldbol neer, in de doos.

Met twee handen klapte hij de doos dicht.

‘Perfect,’ zei de cameraman lachend. Hij vouwde het statief in en vertrok. Aan het eind van de galerij keek Pauline om, waar haar cameraman bleef.

's Avonds was de Havenstraatflat het laatste item van het Journaal. Om kwart over acht zag heel Nederland hoe een opblaaswereldbol traag neerdaalde en in een lege verhuisdoos verdween. Vijf seconden van stilte, van absurdisme, op tv, voor een miljoenenpubliek. Hank kon een juichkreet niet onderdrukken.

De droeve trombone van de Pretenders vult nog een keer de kamer. Dan sterven de laatste klanken van het nummer uit. Mike staat op, keert de plaat om en zet de naald aan het begin van de tweede kant. Hij gaat weer zitten en draait nog een sjekkie.

Voorzichtig stapt Hank over de omgevallen stapel papier, die het grootste deel van de vloer van het halletje bedekt. De trap wordt versperd door een kapotte stofzuiger; door iemand achtergelaten toen het ding het begaf, of daar demonstratief neergezet. Hank buigt de lus van de gescheurde slang opzij om de trap op te kunnen.

Vanachter zijn bureau reikt Mike hem een biertje aan. Hank gaat op de vensterbank in de hoek van de erker zitten. Buiten is het donker. God slaapt. De lamp beschijnt het blad van Mikes bureau, dat helemaal leeg is, op een volle asbak na.

Hank leunt tegen de hoekstijl van de erker. Het Journaal hebben ze dan wel gehaald, nieuwe woonruimte heeft hij nog niet. Sinds kort repeteert de band in Den Haag. Het zou handig zijn als hij ook hier in de stad zou kunnen wonen.

Onderuitgezakt in zijn bureaustoel, met z'n hoofd achterover, staart Mike naar het plafond. Z'n donkere krullen verhullen de magerte van z'n gezicht. Afwisselend neemt hij een slok van zijn biertje en een trek van zijn sjekkie.

Aan het eind van de Ieplaan passeert een verlichte tram 3. Die rijdt over de Laan van Meerdervoort naar het centrum. Liggen er nog steeds zwarte stoeptegels met zo'n ruitjespatroon bij de tramhaltes? Vier jaar oud zal hij zijn geweest, hij ziet de zwarte ruitjes nog voor zich; als een tapijt van grote Wyberties.

Met zijn oma ging hij naar de film; van haar huis in de Druivenstraat naar de Cineac op het Buitenhof, met tram 3. De Cineac had een repeterende vertoning van één film, de hele dag door, vaak een Disney-tekenfilm, met het Polygoonjournaal als terugkerend intermezzo. Ze gingen naar Bambi. De hertjes werden vooraf gegaan door de Deltawerken; een verslag van de aanleg van de Grevelingendam, becommentarieerd door de vooroorlogse stem van Philip Bloemendal. Daarna volgden beelden van vechten in Vietnam. Toen ze na Bambi en nog eens Deltawerken weer in de Vietnamoorlog terecht kwamen, vond zijn oma het mooi geweest en gingen ze naar huis.

Ze drinken bier.

In de Cineac mag je zo lang blijven zitten als je wil. Er blijven altijd mensen zitten nadat de film is afgelopen, vooral mannen alleen. Hij probeert het zich voor te stellen; twee keer achter elkaar Bambi, en drie keer Vietnam.

Zonder te kloppen komt Keet binnen. Ze pakt een biertje uit de koelkast, gaat op Mikes bed liggen en draait een sjekkie. Haar vergeelde herenoverhemd zonder knoopjes wordt min of meer bij elkaar gehouden door een leren gordel die van een glazenwasser moet

zijn geweest, de rare holsters zijn waarschijnlijk bedoeld voor een spons en een wisser. Traag draait ze zich op haar zij, de bleke huid van haar gezicht licht op in de schemer. Ze neemt een slok. Haar overhemd valt open, daaronder draagt ze niets en is haar linker borst zichtbaar.

Hij heeft niet dat rommelige van de bewoners van de Ieplaan. Weliswaar knipt hij z'n haar zelf, maar wel strak; kort bij de slapen, met puntige bakkebaarden, en rechttop van boven. En hoewel hij zijn kleren bij de legerdump koopt, ziet hij er met zijn kaki overhemd en zwarte commandibroek toch netter uit dan Mike en Keet. Die lijken daar niet mee te zitten, in ieder geval heeft hij er nog nooit iets van gemerkt, de paar keer dat hij nu op de Ieplaan is geweest.

‘Volgende week moeten we weg zijn uit de Havenstraat. Weten jullie nog iets in Den Haag?’

Mike kijkt naar Keet. Ze trekt aan haar sjekkie en laat de rook langzaam uit haar mond ontsnappen. ‘Tedereen zoekt ruimte,’ zegt ze en kijkt Hank aan, haar oog waar de rook langs kringelt dichtgeknepen. ‘Waarom blijf je niet in Rotterdam?’

Goeie vraag. Dat ze nu in Den Haag repeteren betekent niet dat hij haar hulp verdient.

Waarom wil hij weg. Rotterdam is vooral een sippe stad; nooit de beste, wel de armste, gefrustreerd tot op het bot. De afgelopen jaren zorgden hemelbestormers zoals zijn medebewoners van de Havenstraatflat voor een korte opleving. Maar zulke types blijven buitenstaanders in een stad van vooral noeste werkers. Rotterdam lijkt niet in staat dit soort nieuwkomers in zich op te nemen. De voedingsbodem voor een volwassen netwerk van creatievelingen ontbreekt. Zonder dat bindweefsel is Rotterdam niet meer dan een verzameling grote gebouwen.

Den Haag kent al die problemen niet. Als middelbare scholier doorkruiste hij de stad en zag hij het al; Den Haag is wat het is, van alles wat, zonder ergens in uit te blinken. Arm en rijk leven onbekommerd in hun eigen Haagse wereldje. Vervallen en sjeik staan naast elkaar, zonder zich aan elkaar te storen, zonder de ambitie meer te willen worden dan ze zijn, en zonder zich al te druk te maken om elkaar. Maar arm en rijk, ADO en Klein Zwitserland, de Schilderswijk en de Vogelbuurt, hoe verschillend ook, ze zijn wel heel erg Haags, ieder op hun eigen manier.

‘Rotterdam zal nooit wat worden,’ zegt hij. ‘Den Haag stelt ook niet zo veel voor, maar het heeft wel van alles wat. Die mengelmoes mag ik wel.’

Keet laat zijn antwoord even bezinken. ‘Den Haag ligt aan zee,’ zegt ze, meer als constatering dan als reactie, ‘dat kan je van Amsterdam en Rotterdam niet zeggen.’

Den Haag aan zee, natuurlijk! Hij houdt van de zee. Als hij Rotterdam, met die karige parkjes en tochtige straten, en al die gebouwen die zich niets van elkaar aantrekken, met al die mensen die zwijgend naar hun werk gaan en hun schaarse zinnen doorspekken met vloeken die bij hem thuis ten strengste verboden waren, als hij dat allemaal niet meer kan verdragen, dan neemt hij de trein naar Hoek van Holland. Hij loopt naar het eind van het havenhoofd, tweeëneenhalve kilometer de zee in. Daar kijkt hij uit over de kustlijn, die met een lange, luie kromming naar het noorden in de nevel verdwijnt. Die lijn tussen zand en water markeert het eind van het land en het begin van de zee; zo overzichtelijk, zo geruststellend.

Als kind zag hij dat je zelfs op de kleinste kaart, op het aller kleinste wereldbolletje Nederland nog aan kon wijzen; daar, aan de Noordzee, tegenover Engeland. Landen als Tsjechoslowakije en Hongarije waren bijna niet te vinden. Zonder kust, zonder rand waren ze niet

te onderscheiden van al dat omliggende land, ze hadden geen buitenkant om uit die omsingeling te ontsnappen. De bewoners moesten het wel benauwd hebben, zo ingesloten. Als kind had hij zich niet voor kunnen stellen dat je daar kon leven.

‘Wat je zegt, Den Haag ligt zelfs aan zee, met het strand, en Scheveningen. Toen ik laatst bij mistig weer naar het einde van het havenhoofd liep, kwam ik in een grote, witte leegte.’ Hij glimlacht bij de herinnering. ‘Het vasteland was verdwenen, de wereld was opgelost.’ Hij zwijgt, en neemt een slok bier.

Keet kijkt hem nadenkend aan. ‘Ik kom er ook graag. Na een flinke storm zie je daar weleens een verdwaalde stormvogel. Die leven op zee, maar af en toe worden ze naar de kust geblazen. Heb je er al eens een gezien?’

‘Nee.’ Hij heeft geen idee hoe een stormvogel eruit ziet. ‘Het zijn een soort vliegende messen. Ze scheren over de golven zonder een slag te maken, alsof vliegen vanzelf gaat.’

‘In Rotterdam heb ik een stel Gierzwaluwen boven mijn plafond. Dat zijn net vliegende sikkels.’ Hank staat op en doet een pas de kamer in. Met z’n hand door de lucht imiteert hij hun glijvlucht, vol hoekige wendingen. ‘Ze vliegen hun leven lang, non stop. Ze slapen in de lucht. En ze doen ‘het’ zelfs vliegend.’

Keet lacht.

‘En eieren?’ vraagt Mike, ‘leggen ze die ook in de lucht?’ Hank grijnst. ‘Daarvoor komen ze naar beneden.’ Hij aarzelt een moment. ‘Als de jongen voor het eerst uitvliegen, blijven ze meteen twee jaar in de lucht, tot ze zelf gaan nestelen. Ongelofelijk toch?’ Hij zwijgt. Mike kijkt hem geamuseerd aan, een spottend trekje lijkt om z’n mond te spelen. Hank gaat weer in de erker op de vensterbank zitten en neemt een slok van zijn biertje. Keet draait zich op haar rug, de rook van het sjekkie tussen haar vingers kringelt omhoog. Aan het

voeteneinde is nog ruimte, daar had hij ook kunnen gaan zitten, naast haar op de matras. Mike rookt achterover geleund in zijn bureaustoel. Hank strekt z'n benen en zakt wat onderuit. Hij neemt nog een slok, verderop passeert een tram. De stad heeft zich teruggetrokken achter het zwarte glas van de erker, de wereld heeft zich verkleind tot deze kamer.

'Oké,' zegt Keet, 'je zoekt woonruimte.'

Mike verdraait iets in zijn stoel.

Ze gaat rechtop zitten. 'Er staat een schooltje leeg aan de Lombardsteeg, achter het Westeinde, bij de Gemeentelijke Kredietbank. Het is van de bank.'

'Hm, van een bank,' zegt Hank.

'De Gemeentelijke Kredietbank,' herhaalt Keet, 'dus niet van een particulier of één of andere foute club; dan word je er niet meteen door een knokploeg uitgeslagen, de gemeente doet dat niet.'

'Ja, natuurlijk,' zegt Hank.

Keet kijkt hem nadenkend aan, ze lijkt te aarzelen.

'Er zitten minstens zes klaslokalen in,' gaat ze verder.

'Het staat al jaren leeg. Ik weet niet wat ze ermee willen, maar het ziet eruit als een buitenkans.'

'Nou,' knikt Hank, 'dat klinkt goed.'

Keet neemt een trek van haar sjekkie. 'Als het echt zo mooi is als het lijkt, wil ik er zelf misschien ook wel wonen.'

'Bevalt het je hier niet meer?' Het klinkt alsof Mike het eruit flapt, Hank heeft Mike er nog nooit iets uit horen flappen.

'Lieve schat,' glimlacht Keet terwijl ze zich naar Mike omdraait, 'je denkt toch niet dat ik de rest van m'n leven hier blijf wonen?' Met getuited lippen blaast ze een wolk rook uit. 'Reuze gezellig hoor, de Ieplaan. Maar die berg ouwe kranten in de hal wordt wel erg groot, binnenkort komen we de deur niet meer uit.' Ze gaat weer recht op het bed zitten, door de erker staart ze naar de

onzichtbare wereld buiten. ‘En die middenberm begint steeds bruiner te worden, er zijn vast plekken in de stad waar het gras groener is.’

Mike grijnst. ‘Als je weg wilt moet je dat vooral doen, niets houdt je tegen.’

Op de Laan van Meerdervoort passeert een tram.

Keet doet haar gordel een gaatje vaster en trekt haar overhemd strak. ‘Oké,’ zegt ze, en kijkt Hank aan. ‘Het zijn zeker zes lokalen, we zouden er met minstens zes man kunnen wonen. Ik weet nog niet of ik daar zelf wel zin in hebt, zoveel mensen, maar we zouden eens een kijkje kunnen nemen.’

Buiten staat de Chevrolet te wachten, met de kap open en de ramen neer, klaar voor een avondritje door de stad. De laag hangende kont van de Amerikaan verraadt een afgeladen kofferbak.

Mike opent de achterklep. ‘God kan nog even vooruit,’ constateert hij tevreden.

Tussen de zakken hondenvoer ligt allerlei los gereedschap; pijpenbuigers, een betonschaar en heel veel steeksleutels; ijzerwaar dat je in een kraakpand en een oude auto bij de hand moet hebben; de kofferbak als gereedschapskist en opslagruimte.

Mike pakt een flinke koevoet en houdt ‘m Keet voor. ‘Deze komt vast van pas bij je verhuisplannen.’

Keet lacht. ‘Dank je. Wat attent.’ Ze opent het portier en legt het breekijzer in de auto op de vloer, klapt de rugleuning naar voren en doet een pas opzij. Hank mag op de achterbank.

In zijn zwartleren jack zit Mike achter het stuur, met z’n linker arm over de rand van het portier. In z’n mondhoek hangt een sjekkie dat hij onderweg van zijn kamer naar de auto gedraaid moet hebben. Keets jas, een soort uniformjas, van leer, met epauletten en een

ceintuur, is veel te breed voor haar smalle schouders. Scheef op de voorbank leunt ze tegen de binnenkant van de deur en draait ook een sjekkie. Hun donkere haar wappert in de wind, naast elkaar op de doorlopende voorbank lijken Mike en Keet nog steeds voor elkaar geschapen.

Hank heeft nog nooit in een cabrio gereden. Hij laat z'n hoofd achterover vallen en kijkt omhoog. De gevels van de stad buigen zich over hem heen en glijden voorbij. De toren van de Grote Kerk draait boven hem langs, als een raket naar de hemel wijzend, klaar om afgeschoten te worden, diep de donkerblauwe nachtlucht in. De wind waait om z'n hoofd en kroelt door z'n haar, ze rijden niet meer over straat, niet meer door Den Haag, ze zweven door de wereld. Iggy Pop zingt;

*I am the passenger
And I ride and I ride
I ride through the city's backside
I see the stars come out of the sky
Yeah, they're bright in a hollow sky
You know it looks so good tonight*

‘Eerst een patatje,’ zegt Mike. ‘Bij De Taxi’s?’
‘Oké,’ zegt Keet.

Linksaf, langs de Citygarage, en weer rechtsaf draait Mike de Grote Markt op. Stapvoets stuurt hij over het plein, tussen de her en der geparkeerde auto’s door, langs de schots en scheve paaltjes en het zwerfvuil, speurend naar een plek die groot genoeg is voor de Chevrolet.

De Taxi’s is niet meer dan een pui in een vervallen jaren zeventig bouwsel aan de rand van het plein. Hier neem je patat met pindasaus; de beste van Den Haag, en dat

wil wat zeggen in een stad met zoveel Indo's. Door een opengeschoven raampje bestellen ze.

Twee taxi's wachten met draaiende motor op het rinkelen van de telefoon aan de taxipaal naast de snackbar, op een voorbijganger die een taxi zoekt. Rond het plein wachten een paar kroegen, een tapijthandel en wat dichtgetimmerde panden op betere tijden.

'Drie patat pinda!' roept de man achter het loket. Hij pakt de sauslepel in de roestvrijstalen sausbak; een 'Hot-Pot', volgens het logo. De Taxi's is altijd geopend, de verwarming van de Hot-Pot wordt waarschijnlijk nooit uitgeschakeld, aan de binnenzijde van de pot heeft zich een dikke laag uitgeharde pindasaus gevormd. De man roert met de lepel in het vloeibare deel van de pindasaus en diept een portie op. Met een soepele beweging giet hij de donkerbruine saus over de patat in de puntzak, steekt er een plastic vorkje in en reikt de eerste portie door het raampje aan.

Naast elkaar zitten ze op een muurtje, eten patat en bestuderen de etalage van 'Elpee'; de buurman van De Taxi's in het vervallen paviljoentje. De pui van de platenzaak is over de volle hoogte uitgevuld met platenhoezen. F14,95 kost een LP; een rib uit je lijf. Hank heeft het bedrag hier al vaak neergeteld, voor de nieuwste van de Gang Of Four, Siouxi And The Banshees, de Talking Heads.

'Hé,' wijst hij, 'de nieuwe van Nasmak.' De band is één van de
Nederlandse
geestverwanten.

Ze lopen naar het eind van het plein en slaan links af, door de Laan, naar de Varkenmarkt. Daar rechtsaf, de Assendelftstraat in. Op de hoek met de Korte

Lombardstraat is de Lommerd gevestigd. Er tegenover loopt een straatje het bouwblok in; de Lombardsteeg, spaarzaam aangelicht door een straatlantaren, met links naast elkaar twee schoolgebouwtjes, en rechts een tuinmuur en aan het einde een ouderwets woonhuis. Ze slenteren de steeg in die dood loopt op een houten poort; twee hoge houten deuren die het einde van de steeg helemaal uitvullen.

‘Dit is de achteringang van de Gemeentelijke Kredietbank,’ zegt Keet. ‘Hier achter ligt de binnenplaats van de bank. De hoofdingang zit aan de andere kant, aan het Westeinde. En dit is het pand,’ wijst ze met een uitgestrekte arm naar het 19^e-eeuws gebouwtje, links van de poort, ‘ons pand.’

Een voormalig schooltje, van baksteen, oerdegelijk en keurig onderhouden; een monumentale voordeur met links en rechts daarvan hoge ramen van klaslokalen. Daarboven dezelfde ramen van de lokalen op de eerste verdieping. Tegenover de school, rechts van de poort, in dezelfde stijl de woning die ooit voor de bankdirecteur moet zijn gebouwd. Er brandt licht. Ze draaien zich om en slenteren de steeg uit. Hier heeft na sluitingstijd van de bank niemand iets te zoeken.

Over het Westeinde lopen ze terug naar de auto.

‘Hoe kom je daar ooit ongezien binnen,’ vraagt Hank zich hardop af.

Keet kijkt hem van opzij even aan en geeft niet direct antwoord. ‘Ik heb de boel verkend. Het andere schooltje, op de hoek van de steeg heeft een binnenplaatsje. Daar grenst ons pand ook aan, met een zijdeur. Het schooltje op de hoek is in gebruik bij één of andere Koerdische club. Ze hebben vaak dansavonden waar behoorlijk wat mensen komen. Via hun gebouw kunnen we ongezien, over de binnenplaats bij de zijdeur van ons pand komen.’

‘Oké,’ zegt Hank.

Zwijgend steken ze de Grote Markt over naar de auto.

‘Laten we nog wat drinken bij Maantje,’ stelt Mike voor.

‘Het is pas half twee,’ zegt Keet.

‘De Boulevard dan.’

De Boulevardbar ligt aan de lange zijde van de Grote Markt. De aangrenzende tapijthandel heeft de etalageruiten beplakt met enorme gele letters om de aandacht te vestigen op de O P H F I U V E R O P. De letters wapperen in de wind en kunnen elk moment wegwaaien. De winkel daarnaast is dichtgetimmerd en wordt aan het zicht onttrokken door een dikke laag reclameposters. Het pand van de Boulevardbar is gebouwd als een kleine burcht, in Berlagiaanse baksteenarchitectuur; een bakken van degelijkheid tussen al het verval. De naam boven het boograam gloeit in neon krulletters waarvan de meeste nog functioneren. Rossig licht straalt door de vitrage naar buiten. De gedachte hier naar binnen te gaan zou nooit bij hem zijn opgekomen.

Hij doet de deur achter zich dicht, Keet schuift het dikke gordijn opzij dat als tochtportaal dient. Ze betreden de bar, en worden omgeven door rode rozen; als viltbehang groeien de rozen tot aan het plafond, en woekeren door tot achterin de zaak. Keet loopt naar de eikenhouten bar met rode accenten van gecapitonneerd leer. Alsof ze hier dagelijks komt trekt ze een roodleren barkruk met rugleuninkje naar achter en gaat zitten. Mike schuift op de kruk naast haar, Hank gaat naast hem staan en leunt tegen de bar. Kleine spotjes in de smeedijzeren constructie boven het barblad lichten de kristallen asbakken op de bar aan. De barvrouw begroet hen hartelijk, Haagser kan je het niet krijgen.

Ze drinken bier en hebben het over van alles behalve de kraak. Hank trekt een barkruk naar zich toe en gaat ook zitten. Er wordt weinig gepraat door de mannen om hen

heen, onderuit gezakt aan tafeltjes met Perzische kleedjes en kristallen asbakken. Achterin de zaak, amper verlicht, zitten wat jongeren, krakers, hippies bij elkaar, in de vaste zitjes van ronde banken. Iedereen rookt en drinkt, tegen de achtergrond van vilten rozen en rood leer, in de warmte van de Boulevardbar.

Het is drie uur.

‘Sluittingstijd,’ zegt Mike, ‘Zullen we maar naar huis gaan?’

‘Nu al?’ zegt Keet. ‘Laten we nog één biertje doen, bij Maantje.’ Ze kijkt op haar horloge. ‘Die is nu open.’

Maantje zit een paar panden verderop. Je moet het weten, de beslagen ruit, de grauwe vitrages en de afgebladderde deur verhullen de aanwezigheid van een nachtcafé. Keet belt aan. De portier doet open; een broodmagere man in een sleets kelnerpak, met holle ogen in een lijkbleek gezicht; de dood in levende lijve. Hij laat hen binnen zonder zichtbare bevestiging dat ze welkom zijn, zonder enig teken van leven. Ze staan direct midden in het café; één ruimte, eerder een lokaal dan een kroeg. De twee TL balken beschijnen een kale bar en een vrijwel lege tapkast; naar dure Whisky is hier geen vraag.

Ze gaan aan een tafeltje in de hoek zitten. Op de vaste bank voor de etalageruit wat zwijgende, rokende eenlingen, elk achter een kaal, houten tafeltje. De sigarettenrook vult de ruimte. Door de TL beschenen, licht de rook op als ochtendmist, alsof de zon op het punt staat door te breken en de mist uit het dranklokaal zal verdrijven. Maar deze mist laat zich niet verdrijven. Deze nevel reduceert de rokers, de drinkers tot schimmen die er niet meer toe doen. Niets doet er meer toe in deze kroeg.

Keets kamer is blijkbaar niet de aangewezen plek om rond te hangen. Onderuitgezakt zit Hank op Mikes bed, met z'n hoofd tegen de muur. Mike doorzoekt zijn platenverzameling naar de juiste muziek voor een landerige zondagmiddag. Keet zit midden in de kamer op de grond, in kleermakerszit. Geconcentreerd borduurt ze iets op een roze T-shirt.

'Wat ben je aan het maken?' vraagt Hank.

Keet houdt het T-shirt omhoog. 'Het wordt een hart.'

Mike draait zich om. 'Het symbool van de liefde. Mooi!'

Keet zucht. 'Een mensenhart,' ze borduurt verder, 'met boezems en kamers, aders en slagaders, in rood draad, bloedrood.'

'Roze en rood staan me heel goed,' zegt Mike. 'Wie had ooit gedacht dat ik een T-shirt over zou houden aan jouw toelating tot de kunstacademie, bij de afdeling schilderen nog wel.'

'Dit T-shirt gaat echt niet eindigen tussen jouw vuile was.'

Geconcentreerd maakt Keet kleine steekjes, Hank herkent de vorm van het menselijke hart, die op lijkt te bollen uit de roze stof.

'Trouwens; mijn docenten zijn behoorlijk enthousiast.'

Keet stopt met borduren. 'Ze zeggen dat ik Buiten de

Kaders van het Vakgebied durft te treden,' ze zegt het op gezwollen toon.

Mike grijnst. 'Wat fijn.'

Keet schiet in de lach. 'Misschien moet ik hierna maar eens gaan schilderen, met olieverf.'

Mike zet een plaat op. Hij gaat achter zijn bureau zitten en slaat de krant open. De 'Gang Of Four' zingt;

*To have ambitions was my ambition
But I had nothing to show for my dreams
Time with my girl I spent it well
(you must be joking, o man you must be
joking)*

'We moeten de Lombardsteeg zo snel mogelijk kraken,' zegt Keet. Ze vouwt het T-shirt op en legt het naast zich op de grond.

Mike laat zijn krant zakken.

'En ik wil er zelf ook wel wonen.' Ze kijkt Hank aan. 'Weet jij al zeker dat je naar Den Haag wil verkassen? naar een kraakpand? met mij erbij?'

Hij voelt een lichte bloos over z'n gezicht trekken. Toch niet zichtbaar? Vast niet, het begint al te schemeren. 'Ja hoor,' zegt hij luchtig. 'En zeker met zo'n pand.' Hij lacht. 'In Den Haag aan zee; absoluut!'

Mike kijkt Keet neutraal aan. 'Nou, dan komt hier een kamer vrij.'

'Oké,' zegt ze, en draait zich naar Hank toe. 'Het is niet handig om met veel mensen te gaan kraken. Dat geeft gegarandeerd gezeik, en de hele wereld weet er al van, nog voor je goed en wel binnen bent. Ik dacht aan twee anderen, niet meer.'

Hij moet er nog aan wennen dat ze een pand gaan kraken, samen. Keet heeft het al helemaal uitgedacht, Zou hij nog iets bij kunnen dragen aan haar plan? een